

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
4 päivänä heinäkuuta 2018¹

Asia C-220/18 PPU

**ML,
väliintulijana
Generalstaatsanwaltschaft Bremen**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremenin osavaltion ylioikeus, Saksa))

Ennakkoratkaisumenettely – Poliisiyhteistyö ja oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Puitepäätös 2002/584/YOS – Eurooppalainen pidätysmääräys – Täytäntöönpanoa koskevat kieltäytymisperusteet – Euroopan unionin perusoikeuskirja – 4 artikla – Epäinhimillisen ja halventavan kohtelun kieltö – Vankeusolosuhteet pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa

1. Tässä ennakkoratkaisupyyntössä esitetään jälleen eurooppalaiseen pidätysmääräykseen liittyviä kysymyksiä, joita unionin tuomioistuin on jo käsitellyt tulkitessaan puitepäätöstä 2002/584/YOS² 5.4.2016 antamassaan tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru.³
2. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toivoo unionin tuomioistuimelta lisätäsmennyksiä tähän tuomioon sisältyvästä oikeuskäytännöstä erityisesti sen tapauksen varalta, että sen omat tuomioistuimet voisivat korjata (mahdolliset) loukkaukset, jotka koskevat oikeutta olla joutumatta alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion rangaistuslaitoksissa.

I Asiaa koskeva lainsäädäntö

A Unionin oikeus

1 Euroopan unionin perusoikeuskirja

3. Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 4 artiklassa määrätään seuraavaa:
”Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla.”

1 Alkuperäinen kieli: espanja.

2 Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehty neuvoston puitepäätös (EYVL 2002, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2009 annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS (EUVL 2009, L 81, s. 24) (jäljempänä puitepäätös).

3 Yhdistetyt asiat C-404/15 ja C-659/15 PPU, EU:C:2016:198 (jäljempänä tuomio Aranyosi).

2 Puitepäätös

4. Puitepäätöksen johdanto-osan viidennen, kuudennen, kahdeksannen, kymmenennen ja kahdennentoista perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”(5) – – uusien ja yksinkertaisempien järjestelyjen käyttöönotto rikoksesta tuomittujen tai epäiltyjen henkilöiden luovuttamiseksi tuomioiden täytäntöönpanoa ja syytteesen asettamista varten rikosasioissa tekee mahdolliseksi poistaa nykyiset monimutkaiset ja aikaa vievät luovuttamismenettelyt. – –

(6) Tässä puitepäätöksessä säädetty eurooppalainen pidätysmääräys on vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen, jota Eurooppa-neuvosto on luonnehtinut unionin oikeudellisen yhteistyön kulmakiveksi, ensimmäinen konkreettinen sovellus rikoslainsäädännön alalla.

--

(8) Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa koskevia päätöksiä on valvottava riittävästi, mikä merkitsee sitä, että sen jäsenvaltion oikeusviranomaisen, jossa etsitty henkilö on otettu kiinni, on tehtävä päätös henkilön luovuttamisesta.

--

(10) Eurooppalaista pidätysmääräystä koskevat järjestelyt perustuvat jäsenvaltioiden väliseen vankkaan luottamukseen. Järjestelyjen soveltaminen voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti [EU] 6 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa [EU] 7 artiklan 1 kohdan [josta on muutettuna tullut SEU 7 artiklan 2 kohta] mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan 2 kohdassa.

--

(12) Tässä puitepäätöksessä kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan [EU] 6 artiklassa tunnustettuja ja – – perusoikeuskirjasta, erityisesti sen VI luvusta, kuvastuvia periaatteita. Tässä puitepäätöksessä ei ole mitään sellaista, joka estäisi kieltäytymästä luovuttamasta henkilöä, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu, jos on objektiivisia perusteita katsoa, että eurooppalainen pidätysmääräys on annettu henkilön asettamiseksi syytteesen tai rankaisemiseksi hänen sukupuolensa, rotunsa, uskontonsa, etnisen alkuperänsä, kansallisuutensa, kieltensä, poliittisen mielipiteensä tai sukupuolisen suuntautumisen perusteella tai että jokin kyseisistä syistä voi vahingoittaa hänen asemaansa. – –”

5. Puitepäätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Eurooppalaisella pidätysmääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka jäsenvaltio on antanut etsityn henkilön kiinni ottamiseksi ja luovuttamiseksi toisen jäsenvaltion toimesta syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten.

2. Jäsenvaltiot panevat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen perusteella ja tämän puitepäätöksen määräysten mukaisesti.

3. Tämä puitepäätös ei vaikuta velvoitteeseen kunnioittaa [EU] 6 artiklassa taattuja perusoikeuksia ja keskeisiä oikeusperiaatteita.”

6. Puitepäätöksen 5 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Sille, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen panee täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen, voidaan asettaa täytäntöönpanojäsenvaltion lainsäädännössä jokin seuraavista ehdoista:

--

- 2) jos eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteena olevasta rikoksesta voi seurata elinkautisen vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide, mainitun pidätysmääräyksen täytäntöönpanon ehdoksi voidaan asettaa se, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusjärjestelmään sisältyy säännöksiä siitä, että määrättyä rangaistusta tarkistetaan anomuksesta tai viimeistään 20 vuoden kuluttua, tai säännöksiä, joiden nojalla anotaan kyseisen rangaistuksen tai toimenpiteen täytäntöönpanematta jättämiseen tähtääviä armahdustoimenpiteitä, joihin henkilö on oikeutettu pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaan;
- 3) jos henkilö, josta eurooppalainen pidätysmääräys on annettu syytteen nostamista varten, on täytäntöönpanojäsenvaltion kansalainen tai siellä vakinaisesti asuva, luovuttamisen ehdoksi voidaan asettaa se, että henkilö, kun häntä on kuultu, palautetaan täytäntöönpanojäsenvaltioon suorittamaan pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa määrätty vapaudenmenetyksen käsittävä rangaistus tai turvaamistoimenpide.”

7. Puitepäätöksen 6 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen on pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion sellainen oikeusviranomainen, jolla on kyseisen valtion lainsäädännön mukaan toimivalta antaa eurooppalainen pidätysmääräys.

2. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on täytäntöönpanojäsenvaltion sellainen oikeusviranomainen, joka on toimivaltainen panemaan täytäntöön eurooppalaisen pidätysmääräyksen kyseisen valtion lainsäädännön mukaisesti.

3. Kukin jäsenvaltio ilmoittaa neuvoston pääsihteeristölle, mikä on sen kansallisen lainsäädännön mukaan toimivaltainen oikeusviranomainen.”

8. Puitepäätöksen 7 artiklan sanamuoto on seuraava:

”1. Jokainen jäsenvaltio voi nimetä keskusviranomaisen tai, oikeusjärjestyksensä niin vaatiessa, useita keskusviranomaisia avustamaan toimivaltaisia oikeusviranomaisia.

2. Jäsenvaltio voi, jos sen oikeusjärjestelmän rakenne sitä edellyttää, antaa keskusviranomaisensa tai keskusviranomaistensa hallinnolliseksi tehtäväksi eurooppalaisten pidätysmääräysten sekä kaiken muun niihin liittyvän virallisen kirjeenvaihdon lähettämisen ja vastaanottamisen.

Jäsenvaltio, joka haluaa käyttää tässä artiklassa tarkoitettua mahdollisuutta, toimittaa nimettyä keskusviranomaista tai nimettyjä keskusviranomaisia koskevat tiedot neuvoston pääsihteeristöön. Nämä tiedot sitovat pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion kaikkia viranomaisia.”

9. Puitepäätöksen 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen tekee päätöksen henkilön luovuttamisesta tässä puitepäätöksessä määritetyissä määräajoissa ja siinä määritetyin edellytyksin.

2. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen katsoo, että pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion toimittamat tiedot eivät riitä, jotta se voisi tehdä päätöksen luovuttamisesta, se pyytää toimittamaan kiireellisesti erityisesti 3–5 ja 8 artiklan osalta tarvittavat lisätiedot ja voi asettaa tietojen saamiselle määräajan ottaen huomioon tarpeen noudattaa 17 artiklassa vahvistettua määräaika.

3. Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen voi milloin tahansa toimittaa kaikki käyttökelpoiset lisätiedot täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle.”

B Saksan oikeus – Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen⁴

10. Puitepäätös on pantu täytäntöön Saksan oikeusjärjestyksessä IRG:n 78–83 §:n k kohdalla, sellaisina kuin ne ovat muutettuina.⁵

11. IRG:n 29 §:n 1 momentin nojalla Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Bremenin osavaltion ylioikeus, Saksa) antaa ratkaisun luovutuksen hyväksymisestä, jos vastaaja ei ole suostunut luovutukseen.

12. IRG:n 73 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Oikeusapu ja tietojen välittäminen ilman pyyntöä on kiellettyä, jos niillä loukataan Saksan oikeusjärjestyksen olennaisia periaatteita. Jos pyyntö on esitetty 8, 9, ja 10 osan nojalla, oikeusavun antaminen on kiellettyä, jos sillä loukataan [SEU] 6 artiklassa vahvistettuja periaatteita.”

II Pääasian kohteena oleva riita ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Nyiregyházi járásbírószág (Nyiregyházan alueellinen tuomioistuin, Unkari) antoi 31.10.2017 eurooppalaisen pidätysmääräyksen Unkarin kansalaiselle ML:lle (poissaolevana) 14.9.2017 annetulla tuomiolla ruumiinvamman tuottamisesta, vahingonteosta, petoksesta ja ryöstöstä langetetun yhden vuoden ja kahdeksan kuukauden pituisista vapausrangaistusta koskevan tuomion täytäntöönpanoa varten.

14. Tämä sama unkarilainen tuomioistuin oli antanut aikaisemmin eli 2.8.2017 toisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen ML:n luovuttamiseksi, jotta hänet tuomittaisiin teoista, jotka johtivat myöhemmin hänelle langetettuun rangaistukseen.

15. Amtsgericht Bremen (Bremenin alioikeus, Saksa) määräsi ML:n otettavaksi kiinni 12.12.2017. ML oli kuitenkin ollut säilössä jo 23.11.2017 lukien ensimmäisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa varten.

16. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen määräsi 19.12.2017 tekemällään päätöksellä ensin, että ensimmäisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanemiseksi määrätyllä säilöönnotolla ei ollut vaikutuksia, ja tämän jälkeen ML:n ottamisesta säilöön 31.10.2017 annetun eurooppalaisen pidätysmääräyksen panemiseksi täytäntöön.

17. ML vastusti luovuttamista Unkarin viranomaisille ja vaati ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä unionin tuomioistuimelle. Tuomioistuin pyysi lisäselvityksiä ennen luovuttamista koskevan asian ratkaisemista.

4 23.12.1982 annettu laki kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa (jäljempänä IRG).

5 Muutos perustuu eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä 20.7.2006 annettuun lakiin (Europäisches Haftbefehlsgesetz) (BGBl. 2006 I, s. 1721).

18. Unkarin oikeusministeriö oli ensimmäisen eurooppalaisen pidätysmääräyksen yhteydessä jo ilmoittanut Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremenille paikat, joissa ML olisi vangittuna, ja vakuuttanut, että häntä ei missään tapauksessa kohdeltaisi epäinhimillisesti tai halventavasti perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitetulla tavalla.

19. Näiden tietojen perusteella täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen ilmoitti 9.1.2018 tekemällään päätöksellä, että ML:n vangitseminen yhteen Unkarin oikeusministeriön mainitsemista rangaistuslaitoksista ei aiheuttanut ongelmia. Se oli kuitenkin epävarma olosuhteista muissa vankiloissa, jotka kyseinen ministeriö oli niin ikään maininnut mahdollisina rangaistuksen täytäntöönpanopaikkoina, mistä syystä se esitti Eurooppa-neuvoston vuonna 2006 hyväksymien rangaistusten suorittamista koskevien periaatteiden⁶ ja Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen⁷ perusteella useita kysymyksiä Unkarin viranomaisille.⁸

20. Unkarin oikeusministerin 12.1.2018 päivätyssä vastauksessa todettiin, että 25.10.2016 oli tullut voimaan lakeja, joilla taataan vangeille mahdollisuus riittää vankeusolosuhteensa.

21. Unkarin oikeusministeriö täydensi 1.2.2018 näitä tietoja sillä tiedolla, että luovutettavaksi pyydetty henkilö olisi Budapestin vankilassa yhdestä kolmeen viikkoa, ellei tälle ilmenisi odottamattomia esteitä. Tämän ajanjakson aikana toteutettaisiin luovutuksen täytäntöönpanoon liittymättömiä täsmentämättömiä toimenpiteitä.

22. Täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin pyysi 12.2.2018 muutamia yksityiskohtaisia tietoja Budapestin vankeusolosuhteista. Se tiedusteli lisäksi, missä muissa rangaistuslaitoksissa ML saattaisi olla vangittuna ja millä todellisilla tiedoilla se voisi selvittää siellä vallitsevat vankeusolosuhteet. Unkarin viranomaiset eivät vastanneet tähän pyyntöön täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen asettamassa määräajassa (28.2.2018).⁹

23. Saksan syyttäväviranomaiset tukivat eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa, mitä ML vastustaa. Tässä tilanteessa Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen on esittänyt seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka se pyytää käsittelemään kiireellisessä menettelyssä:

- ”1) Mikä merkitys on edellä mainittujen oikeussääntöjen tulkinnan yhteydessä sillä, jos vangituilla on pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa käytävissään oikeussuojakeinoja, joilla he voivat riittää vankeusolosuhteensa?
- a) Jos täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella on todisteita rakenteellisista tai yleisistä puutteista tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä rangaistuslaitoksia koskevissa vankeusolosuhteissa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa, onko luovutuksen hyväksyttävyyden estävä asianomaisen luovuttamiseen liittyvä epäinhimillisen tai halventavan kohtelun todellinen vaara suljettava edellä mainittujen oikeussääntöjen perusteella pois jo silloin, jos tällaiset oikeussuojamahdollisuudet järjestetään, ilman että konkreettisten vankeusolosuhteiden lisäarviointi olisi tarpeen?
- b) Onko siinä yhteydessä merkitystä sillä, jos Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ei ole todennut näiden oikeussuojamahdollisuuksien osalta viitteitä siitä, että niillä ei tarjota vangitulle realistisia mahdollisuuksia epäasianmukaisten vankeusolosuhteiden kohentamiseen?

6 Jäsenvaltioiden ministerikomitean suositus REC(2006)2 Euroopan vankilasäännöistä (<http://www.refworld.org/docid/43f3134810.html>).

7 Ns. ”Nelson Mandela” -säännöt (<http://www.refworld.org/docid/5698a3a44.html>).

8 Tuomioistuin tutki vankilajärjestelyjen olosuhteet erittäin yksityiskohtaisesti, eli käytännössä sellien mitat ja ominaisuudet, lääketieteellisen avun, ruokavalion, käymäläolosuhteet, vaatetuksen, lämmityksen ja siisteyden, vierailut, toiminnan ja vapaa-ajan, vankien välisen väkivallan olemassaolon tai rangaistuslaitoksen henkilöstön käyttämät voimakeinot.

9 Saksan syyttäväviranomaiset totesivat istunnossa, että Unkarin viranomaiset toistivat 27.3.2018 kirjallisesti tämän ratkaisuehdotuksen 18 kohdassa mainitun vakuutuksen.

- 2) Mikäli ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen perusteella ei voida katsoa ilman täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten suorittamaa konkreettisten vankeusolosuhteiden tarkempaa arviointia, että tällaisten oikeussuojamahdollisuuksien olemassaolo olisi omiaan poissulkemaan syytetyn epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua koskevan todellisen vaaran:
- a) Onko edellä mainittuja oikeussääntöjä tulkittava siten, että täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten suorittaman pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolosuhteiden arvioinnin on ulotettava kaikkiin rangaistuslaitoksiin tai muihin täytäntöönpanolaitoksiin, joihin asianomainen mahdollisesti voidaan ottaa? Koskeeko tämä myös vain tilapäistä tai siirtymävaiheen sijoittamista tiettyihin vankiloihin? Vai voidaanko arvioida vain sitä vankilaa, johon asianomainen pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion viranomaisten antamien tietojen mukaan todennäköisesti ja suurimmaksi osaksi aikaa otetaan?
 - b) Edellytetäänkö tätä varten aina kyseisten vankeusolosuhteiden kattavaa arviointia, jossa selvitetään sekä henkilökohtaisen tilan pinta-ala vankia kohti että muutkin vankeusolosuhteet? Onko arvioitaessa tällä tavoin selvitettyjä vankeusolosuhteita otettava perustaksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö tuomiossa *Muršić v. Kroatia* (tuomio 20.10.2016, nro 7334/13 [CE:ECHR:2016:1020JUD000733413])?
- 3) Jos myös toiseen ennakkoratkaisukysymykseen saadun vastauksen perusteella on katsottava, että täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten arviointivelvoitteet koskevat kaikkia kyseeseen tulevia rangaistuslaitoksia:
- a) Voiko se, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen arvioi jokaisen yksittäisen kyseeseen tulevan rangaistuslaitoksen vankeusolosuhteet, olla tarpeeton sillä perusteella, että pidätysmääräyksen antanut jäsenvaltio antaa yleisen vakuutuksen siitä, että asianomaiseen ei kohdistu epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaaraa?
 - b) Vai voidaanko jokaisen yksittäisen kysymykseen tulevan rangaistuslaitoksen vankeusolosuhteiden arvioinnin sijasta asettaa luovutuksen hyväksymistä koskevan täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten päätöksen edellytykseksi se, että asianomaista ei kohdella tällaisella tavalla?
- 4) Jos myös kolmanteen ennakkoratkaisukysymykseen saadun vastauksen perusteella vakuuttelujen ja ehtojen antaminen ei ole omiaan tekemään täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten suorittamaa arviointia vankeusolosuhteista pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion jokaisessa yksittäisessä kysymykseen tulevassa rangaistuslaitoksessa tarpeettomaksi:
- a) Onko täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten arviointivelvollisuus ulotettava koskemaan vankeusolosuhteita kaikissa kyseeseen tulevissa rangaistuslaitoksissa silloinkin, jos pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset ilmoittavat, että asianomainen on siellä vangittuna enintään kolme viikkoa, kuitenkin sillä varauksella, ettei tälle ilmene mitään esteitä?
 - b) Päteekö tämä silloinkin, kun täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen ei tiedä, ovatko pidätysmääräyksen antaneet oikeusviranomaiset selvittäneet nämä tiedot tai ovatko ne peräisin pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion keskusviranomaisilta, jotka ovat toimineet pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen pyynnöstä sitä avustaakseen?"

III Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

24. Ennakkoratkaisupyyntö saapui 27.3.2018 unionin tuomioistuimeen, joka päätti käsitellä sen kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

25. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet ML, Saksan ja Unkarin hallitukset sekä komissio, jotka osallistivat yhdessä Saksan syyttäjäviranomaisten sekä Belgian, Tanskan, Irlannin, Espanjan, Alankomaiden ja Romanian hallitusten kanssa 14.6.2018 pidettyyn julkiseen istuntoon.

IV Oikeudellinen arviointi

A Alustavia huomautuksia

26. Unionin tuomioistuin totesi tuomiossa Aranyosi, jossa annettiin vastaus ennakkoratkaisukysymykseen, jonka oli esittänyt sama tuomioistuin kuin nyt käsiteltävässä asiassa, että puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa, 5 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että ”kun on olemassa objektiivisia, luotettavia, tarkkoja ja asianmukaisesti päivitettyjä tietoja, jotka osoittavat puutteita – olivatpa ne rakenteellisia tai yleisiä ja koskivatpa ne tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä vankeuslaitoksia – pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolosuhteissa, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tarkastettava konkreettisesti ja tarkasti, onko painavia perusteita uskoa, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena syytteeseen asettamista tai vapausrangaistuksen täytäntöön panemista varten oleva henkilö altistuisi kyseisen jäsenvaltion vankeusolosuhteiden vuoksi todelliselle vaaralle Euroopan unionin perusoikeuskirjan 4 artiklassa tarkoitettusta epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta, jos hänet luovutetaan mainittuun jäsenvaltioon”.¹⁰

27. Tuomiolauselma jatkuu seuraavasti: ”Sen on tämän vuoksi pyydettävä lisätietoja pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta, jonka on – – ilmoitettava nämä tiedot tällaisessa pyynnössä asetetussa määräajassa. Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lykättävä päätöstään kyseisen henkilön luovuttamisesta siihen asti, kunnes sillä on lisätietoja, joiden nojalla se voi katsoa, ettei tällaista vaaraa ole. Jos vaaran olemassaoloa ei voida kohtuullisessa määräajassa sulkea pois, tämän viranomaisen on päätettävä, onko luovuttamismenettely lopetettava.”¹¹

28. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen pyysi vuonna 2016 unionin tuomioistuinta täsmentämään oikeuskäytäntöään ja esitti sille useita lisäkysymyksiä. Niihin ei ollut kuitenkaan mahdollista antaa vastausta, koska eurooppalainen pidätysmääräys peruutettiin ennen kuin unionin tuomioistuin antoi ratkaisun, mistä syystä se määräsi ennakkoratkaisupyynnön käsittelyn raukeamisesta.¹²

29. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää tässä (kolmannessa) tilanteessa konkreettisesti unionin tuomioistuinta tulkitsemaan puitepäätöksen 1 artiklan 3 kohtaa, 5 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa yhdessä perusoikeuskirjan 4 artiklan kanssa asiayhteydessä, joka koskee soveltamista ”Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa Aranyosi ja Căldăraru – – vahvistettuun menettelyyn, joka koskee täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten suorittamaa pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolosuhteiden arviointia”.¹³

¹⁰ Tuomio Aranyosi, tuomiolauselma.

¹¹ Ibidem.

¹² Uudella asialla Aranyosi II ei siten ollut enää kohdetta, kuten unionin tuomioistuin totesi 15.11.2017 antamassaan määräyksessä Aranyosi (C-496/16, ei julkaistu, EU:C:2017:866).

¹³ Ennakkoratkaisupyynnön I jakso, toisen kappaleen loppuosa.

30. Ennen esitettyjen kysymysten tarkastelua on hyvä muistuttaa siitä, että puitepäätöksen tarkoituksena on korvata perinteinen luovuttamisjärjestelmä, johon liittyy merkittävää poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen perustuvilla oikeusviranomaisien välisillä luovuttamisjärjestelyillä, joiden taustalla on jäsenvaltioiden välinen vahva luottamus.¹⁴

31. Vastavuoroisen tunnustamisen periaate, ”joka on oikeudellisen yhteistyön kulmakivi, tarkoittaa puitepäätöksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan, että jäsenvaltiot ovat lähtökohtaisesti velvollisia panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön”.¹⁵ Kyseinen periaate puolestaan ”perustuu – – jäsenvaltioiden keskinäiseen luottamukseen siihen, että niiden kansalliset oikeusjärjestykset kykenevät takaamaan niiden perusoikeuksien yhdenveroisen ja tehokkaan suojan, jotka on tunnustettu unionin tasolla ja erityisesti perusoikeuskirjassa”.¹⁶

32. Vastavuoroisen tunnustamisen ja keskinäisen luottamuksen periaatteet ovat olennaisen tärkeitä unionin oikeuden kannalta, koska, kuten unionin tuomioistuimien tuomiossa Aranyosi viitatessaan lausuntoon 2/13,¹⁷ ”niiden avulla voidaan luoda ja pitää yllä alue, jolla ei ole sisäisiä rajoja”, samalla kun ”keskinäisen luottamuksen periaate edellyttää etenkin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta sitä, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja aivan erityisesti unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia”.¹⁸

33. Näin ollen lukuun ottamatta tapauksia, joissa on kyse ehdottomista kieltäytymisperusteista, jotka luetaan tyhjentyvästi puitepäätöksen 3 artiklassa, ja tapauksia, joissa on kyse harkinnanvaraisista kieltäytymisperusteista, joista säädetään sen 4 ja 4 a artiklassa, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on lähtökohtaisesti velvollinen panemaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön voimatta asettaa sille muita kuin puitepäätöksen 5 artiklassa mainittuja edellytyksiä.

34. ”Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpano on näin ollen pääsääntö, ja tällaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymisen on katsottava olevan poikkeus, jota on tulkittava suppeasti.”¹⁹

35. Unionin lainsäätävä on määrännyt, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen mekanismin soveltaminen ”voidaan keskeyttää vain, jos jokin jäsenvaltio rikkoo vakavasti ja jatkuvasti [SEU 2 artiklassa] tarkoitettuja periaatteita, minkä neuvosto toteaa [SEU] 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti ja minkä seurauksista on säädetty saman artiklan 2 kohdassa”.²⁰

14 Esim. tuomio 16.7.2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 27 kohta).

15 Tuomio 25.1.2017, Vilkas (C-640/15, EU:C:2017:39, 68 kohta).

16 Tuomio Aranyosi, 77 kohta oikeustapaustauksineen.

17 Lausunto (unionin liittyminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen) 18.12.2014, EU:C:2014:2454, 191 kohta.

18 Tuomio Aranyosi, 78 kohta. Unionin tuomioistuimien tuomiossa Aranyosi viitatessaan lausuntoon 2/13, ”niiden avulla voidaan luoda ja pitää yllä alue, jolla ei ole sisäisiä rajoja”, samalla kun ”keskinäisen luottamuksen periaate edellyttää etenkin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueen osalta sitä, että kukin jäsenvaltio katsoo – jollei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista –, että kaikki muut jäsenvaltiot noudattavat unionin oikeutta ja aivan erityisesti unionin oikeudessa tunnustettuja perusoikeuksia”.¹⁸

19 Tuomio 23.1.2018, Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, 48 kohta).

20 Puitepäätöksen johdanto-osan 10 perustelukappale.

36. Tuomiosta Aranyosi voidaan kuitenkin päätellä, että lukuun ottamatta tapausta, johon juuri viittasin (eli lukuun ottamatta sitä, että neuvosto on todennut virallisesti SEU 7 artiklan nojalla SEU 2 artiklassa vahvistettujen arvojen ja oikeuksien vakavan ja jatkuvan loukkauksen), unionin oikeus sallii eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanematta jättämisen muissa yksittäistapauksissa poikkeuksellisesti. Toisen, kolmannen ja neljännen ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu antaa mahdollisuuden arvioida tämän poikkeuksen ulottuvuutta.

1 Pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tarjoamien oikeussuojakeinojen vaikutus (ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys)

37. Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen muotoilee ensimmäisen kysymyksensä hyvin täsmällisessä asiayhteydessä: kun täytäntöönpanosta vastaavalla oikeusviranomaisella on ”todisteita rakenteellisista tai yleisistä puutteista tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä rangaistuslaitoksia koskevissa vankeusolosuhteissa pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa”.

38. Tämän lähtökohdan perusteella ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, ”mikä merkitys on edellä mainittujen oikeussääntöjen tulkinnan yhteydessä sillä, jos vangituilla on pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa käytettävissään oikeussuojakeinoja, joilla he voivat riitauttaa vankeusolosuhteensa”.

39. Katson, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi itse löytää näistä lähtökohdista vastauksen unionin tuomioistuimelle esittämänsä kysymykseen. Jos ”vangituilla on pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa käytettävissään oikeussuojakeinoja”, jotka ovat riittäviä, jotta voidaan katsoa, ettei epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaaraa ole, ei voida puhua enää ”rakenteellisista tai yleisistä puutteista”.

40. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kuvaama tilanne ei ole mielestäni täysin sama kuin tuomioon Aranyosi johtanut tilanne:

- Tuolloin (2015) se totesi olevansa saatavilla olevien tietojen perusteella vakuuttunut siitä, että oli perusteltuja viitteitä siitä, että Aranyosi saattaisi joutua alttiiksi ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 3 artiklan ja SEU 6 artiklan vastaisille vankeusolosuhteille erityisesti rangaistuslaitosten ahtauden vuoksi.²¹
- Nytemmin (2018) olosuhteet ovat muuttuneet, ja ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt Unkarin viranomaisilta lisätietoja nimenomaan *päivittääkseen*²² arvioinnin osatekijät, jotta se voi vahvistaa aikanaan muodostamansa käsityksen tai muuttaakseen sitä. Saamiensa tietojen perusteella se pitää asianmukaisena ottaa huomioon *uuden* merkityksellisen tekijän eli puolustautumiskeinojen käyttöönoton, sillä ne puuttuivat pidätysmääräyksen antaneesta valtiosta silloin, kun tuomiolla Aranyosi ratkaistu ennakkoratkaisukysymys esitettiin.²³

²¹ Vastaavasti tuomio Aranyosi, 42–45 kohta.

²² Unionin tuomioistuin teki vastauksessaan selväksi, että ”puutteiden – olivatpa ne rakenteellisia tai yleisiä ja koskivatpa ne tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä vankeuslaitoksia –” on perustuttava ”objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja *asianmukaisesti päivitettyihin* tietoihin” (tuomio Aranyosi, 89 kohta, kursivointi tässä).

²³ Unkarin hallitus arvostelee ennakkoratkaisupyynnön esittänyttä tuomioistuinta siitä, että se ei ole tarkastellut riittävällä tavalla näiden oikeussuojakeinojen käyttöönoton lisäksi edistystä, jota on tapahtunut unkarilaisten vankiloiden tilanteessa sen myötä, että vankien määrä on vähentynyt, vankilapaikkojen määrä on lisääntynyt ja kotiarestijärjestelyä käytetään yhä useammin (huomautuskirjelmän 13 ja 14 kohta).

41. Unkarin viranomaisten ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle toimittamista (uusista) tiedoista ilmenee, että 25.10.2016 hyväksyttiin tiettyjä oikeussääntöjä, joilla annettiin vangeille mahdollisuus kannella vankeusolosuhteistaan. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, ettei ole viitteitä siitä, että näillä keinoilla ei tarjottaisi realistista mahdollisuutta kohentaa vankeusolosuhteita epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua koskevan kiellon mukaisiksi.²⁴

42. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen siteeraaman Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen 14.11.2017 antaman tuomion²⁵ mukaan ”ei ole mitään viitteitä siitä, että [Unkarin lainsäätäjän toteuttamat uudet toimenpiteet] eivät tarjoaisi realistisia mahdollisuuksia epäasianmukaisten vankeusolosuhteiden kohentamiseen ja antaisi vangille mahdollisuutta saattaa nämä vankeusolosuhteet Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa tarkoitetun epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kiellon mukaisiksi”,²⁶ koska mahdollisuus hakea muutosta vankilaviranomaisten toimiin on taattu nimenomaisesti.²⁷

43. Sen, että Unkarin lainsäädännössä on ollut vuodesta 2016 käytettävissä oikeussuojamekanismi, joka mahdollistaa sen, että vangit voivat saada oikeusviranomaiselta turvaa epäasianmukaisia vankeusolosuhteita vastaan, pitäisi riittää, jos tämä mekanismi toimii asianmukaisella tavalla, poistamaan rakenteelliset tai yleiset puutteet kansallisesta vankeusjärjestelmästä siltä osin kuin kyseessä on vakuuttelu siitä, että asianomainen ei joudu alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle. Keskinäinen luottamus, joka on edellä mainitulla tavalla eurooppalaista pidätysmääräystä koskevan järjestelmän perustana ja samalla tuomioiden vastavuoroisen tunnistamisen olemassaolon perusta, puoltaa tätä.

44. Voisi kuitenkin käydä niin, että uusi lainsäädäntö olisi pikemminkin vain sanahelinää kuin tehokas toimenpide, jolloin se ei tarjoaisi riittävää suojaa. Mikäli näin olisi, kun otetaan huomioon ”perusoikeuskirjan 4 artiklassa taatun oikeuden ehdoton luonne”,²⁸ täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen pitäisi suojella sitä, jos ”sillä on tiedossaan seikkoja, jotka osoittavat todellisen vaaran pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vangittujen henkilöiden epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta”.²⁹

45. Jotta voidaan arvioida tämän suojamekanismin *tosiasiallista* käyttöönottoa, on muistettava, että tuomion Aranyosi mukaan pitää nojautua ”objektiivisiin, luotettaviin, tarkkoihin ja asianmukaisesti päivitettyihin tietoihin pidätysmääräyksen antaneessa jäsenvaltiossa vallitsevista vankeusolosuhteista, [ja nämä] tiedot voivat ilmetä muun muassa kansainvälisistä tuomioistuinratkaisuksista, kuten *Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomioista*, pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion tuomioistuinratkaisuksista ja *Euroopan neuvoston* tai Yhdistyneiden kansakuntien järjestelmään kuuluvien elinten laatimista päätöksistä, kertomuksista ja *muista asiakirjoista*”.³⁰

46. Nyt käsiteltävässä asiassa saaduista tiedoista voidaan päätellä, että Unkarin lainsäätäjän vahvistamat oikeussuojakeinot eivät ole teoreettisia tai käytännössä toimimattomia ratkaisuja, vaan niillä voi olla tehokkaita käytännön seurauksia.

24 Ennakkoratkaisupyynnön 30 kohta.

25 Domján v. Unkari, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317.

26 Ibidem, 22 kohta.

27 Ibidem, 22 kohdan loppuosa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tutki samassa tuomiossa, oliko vuonna 2016 toteutetuilla lainsäädäntötoimilla korjattu tehokkaasti puutteet, jotka unkarilaisessa vankilajärjestelmässä oli todettu 10.3.2015 annetussa tuomiossa Varga ym. v. Unkari, CE:ECHR:2015:0310JUD001409712.

28 Tuomio Aranyosi, 86 kohta.

29 Tuomio Aranyosi, 88 kohta.

30 Tuomio Aranyosi, 89 kohta. Kursivointi tässä.

47. Näin on tulkinnut ensinnäkin Euroopan ihmisoikeustuomioistuin, kun se on todennut, että uudet oikeussäännöt eivät ole pelkkää sanahelinää, vaan niillä tarjotaan tehokas vakuutus oikeudelle olla joutumatta alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle.

48. Toiseksi Eurooppa-neuvoston ministerikomitea huomioi kesäkuussa 2017 tekemässään päätöksessä³¹ Unkarin viranomaisten päättäväisyyden ratkaista vankiloiden ahtauteen liittyvä ongelma ja totesi, että näyttäisi siltä, että jo toteutetuilla toimenpiteillä on saatu aikaan ensimmäisiä tuloksia, joten on odotettavissa, että nämä toimenpiteet ja muut, joita tulevaisuudessa voidaan toteuttaa, auttavat kansallisia viranomaisia viemään tapauskohtaisesti päätökseen konkreettisia ja tehokkaita toimenpiteitä tämän ongelman korjaamisen jatkamiseksi.³²

49. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myöntää, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen omaksuman näkemyksen perusteella ”myös täytäntöönpanosta vastaavien oikeusviranomaisten pitäisi katsoa, että näiden uusien oikeussuojamahdollisuuksien ansiosta – – suljettaisiin pois todellinen vaara syytetyn epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta hänen vankeusolosuhteittensa vuoksi”.³³ Koska Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on varannut itselleen toimivallan antaa ratkaisu mahdollisista Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan rikkomisista, jos kansalliset oikeussuojakeinot osoittautuvat tuloksettomiksi, se uskoo tämän antavan aiheen ajatella, että kyseinen tuomioistuin ei täysin sulje pois sitä vaaraa, että syytettyä henkilöä kohdeltaisiin epäinhimillisesti tai halventavasti.³⁴

50. Todellisuudessa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ilmaisema valmius tutkia pyynnöt, joita vangitut henkilöt, joiden oikeussuojakeinot eivät menesty kansallisissa tuomioistuimissa, mahdollisesti haluaisivat esittää, ei merkitse yleistä ja periaatteellista epäluottamuksen ilmaisua kansallisen järjestelmän takeita kohtaan. Se on pikemminkin muistutus siitä, että jos kansallisten tuomioistuinten ratkaisuilla ei korjata Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien konkreettisia loukkauksia, on mahdollista hakea muutosta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta.³⁵

51. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi kyseisessä asiassa nimenomaisesti, että Domjánin ”ja kenen tahansa muun hänen asemassaan” piti käyttää Unkarissa vuoden 2016 muutoksella käyttöön otettuja oikeussuojakeinoja ennen kääntymistä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen puoleen.³⁶ Se myöntää siten implisiittisesti, että näillä oikeussuojakeinoilla on mahdollista antaa Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaista suojaa ilman, että olisi tarpeen turvautua poikkeuksellisiin muutoksenhakukeinoihin, joita Euroopan ihmisoikeustuomioistuin lähtökohtaisesti edustaa.³⁷

52. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tosin varoittaa siitä, että se voi jatkossa muuttaa kantaansa ”kansallisten oikeussuojakeinojen mahdollisesta tehokkuudesta, jos kansallisten viranomaisten käytäntö osoittaa pitkällä aikavälillä, että pidätetyiltä evätään uudelleensijoittaminen ja/tai korvaus muodollisin perustein, että kansalliset menettelyt kestävät liian pitkään tai että kansallisessa oikeuskäytännössä ei noudateta yleissopimuksen vaatimuksia”.³⁸ Niin kauan kuin tätä muutosta ei tapahdu, on kuitenkin oletettava, että vuonna 2016 käyttöön otetut oikeussuojakeinot ovat tehokkaita.

31 Päätös, joka tehtiin sen kokouksessa nro 1288, joka pidettiin 6.6.2017 ja 7.6.2017 (CM/Notes/1288/H46-16). Euroopan ihmisoikeustuomioistuin viittaa siihen 14.11.2017 antamassaan tuomiossa Domján v. Unkari, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, 23 kohta.

32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin väittää kuitenkin, että ahtaus jatkuu (se pitää riittämättömänä, että vuodesta 2015 alkaen on otettu käyttöön yli 1000 uutta vankilapaikkaa) ja että sillä ei ole tietoja siitä, miten vankeuden korvaaminen kotiarestilla on vaikuttanut (ennakkoratkaisupyynnön 28 kohta).

33 Ennakkoratkaisupyynnön 34 kohta.

34 Ibidem, 35 kohta.

35 Kuten tunnettua, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin voi antaa ratkaisun vain, jos kansalliset muutoksenhakukeinot on ensin käytetty loppuun. Tästä syystä sen jokaisen tuomion edellytyksenä on, että on olemassa kansallinen tuomio, jolla ei ole korjattu viime kädessä arvioinnin kohteena olevaa oikeuden loukkausta, ilman että tällä kyseenalaistettaisiin perusoikeuksien takeita koskevan kansallisen järjestelmän käytännön tehokkuutta.

36 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.11.2017, Domján v. Unkari, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, 35 kohta.

37 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi kyseisessä asiassa, että asianomaisen henkilön nostamat kansalliset kanteet olivat vielä vireillä.

38 Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 14.11.2017, Domján v. Unkari, CE:ECHR:2017:1114DEC000543317, 38 kohta.

53. Jos siis vankiloiden tilanne on kehittynyt suotuisasti edellä kuvatulla tavalla, jos tällä hetkellä on olemassa kansallinen lainsäädäntö, jolla taataan pidätettyjen tehokas oikeussuoja perusoikeuskirjan 4 artiklan mahdollisia pidätysolosuhteista johtuvia rikkomisia vastaan, ja jos tämä lainsäädäntö on tehokas eikä vain muodollinen tai nimellinen, ei voida enää automaattisesti olettaa, että olisi olemassa ”objektiivisia, luotettavia ja tarkkoja tietoja – – jotka osoittavat rakenteellisia tai yleisiä puutteita, jotka koskevat tiettyjä henkilöryhmiä tai tiettyjä vankeuslaitoksia”.

54. Katson tämän ratkaisun olevan enemmän tuomion Aranyosi, puitepäätöksen taustalla olevien periaatteiden ja jokaisen valtion (tässä tapauksessa Unkari) tuomioistuimille kuuluvan arvostuksen mukainen, sillä niihin ei voida perusteettomasti kohdistaa yleistä epäilystä perusoikeuskirjan 4 artiklan rikkomisesta, kun ne antavat eurooppalaisia pidätysmääräyksiä. Rikosoikeudellisen yhteistyön järjestelmä, joka perustuu tuomioistuinten keskinäiseen luottamukseen, ei voi säilyä, jos pidätysmääräyksen vastaanottavan valtion tuomioistuimet käsittelevät pidätysmääräyksen antaneen valtion esittämiä pyyntöjä ikään kuin niiden halu taata perusoikeuksien suojeleminen olisi vähäisempi kuin ensin mainittujen.

55. Missään tapauksessa eurooppalaisen pidätysmääräyksen vastaanottaminen ei voi johtaa siihen, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin arvioi pidätysmääräyksen antaneen valtion vankilajärjestelmän laatua kokonaisuutena tai arvioi sitä sen oman kansallisen lainsäädäntönsä valossa. Valvonnan rajat voivat perustua vain perusoikeuskirjan 4 artiklaan. Tämä on vähimmäistae mutta samalla ehdoton tae, jonka perusteella on ratkaistava, onko kyseessä tehokas oikeussuoja, jolla voidaan varmistaa tosiasiallinen ja tehokas suoja kidutusta ja epäinhimillisistä tai halventavaa kohtelua vastaan.

56. Se, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on todennut, että uuden oikeussuojajärjestelmän avulla on mahdollista tarjota tämä suoja, on mielestäni merkityksellisin seikka, joka on otettava huomioon arvioitaessa eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaneen valtion vankeusolosuhteiden yleistä tilannetta (kaksiosaisen Aranyosi-testin ensimmäinen vaihe). Sanoisinpa melkein, että se on ratkaiseva tekijä tämän arvioinnin suorittamisessa.

57. Koska kyseessä on viime kädessä tae, joka koskee ehdotonta oikeutta, jolle on sen luonteen vuoksi annettava mieluummin ehkäisevää kuin korjaavaa suojaa, tulkitsen asiaa tästä huolimatta niin, että koska tehokkaan muutoksenhakujärjestelmän olemassaolo on niin tärkeää, saattaa olla, että se ei riitä, jos täytäntöönpanosta vastaavalla tuomioistuimella on perusteltuja epäilyksiä siitä, voisiko konkreettisesti vastaajana oleva henkilö joutua *välittömästi* alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle, riippumatta siitä, voitaisiinko tämä oikeuksien loukkaus korjata jälkikäteen pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa tehokkailla oikeussuojakeinoilla.

58. Näin ollen pääasian oikeudenkäynnin kohteena olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa on mahdollista, että äskettäin käyttöön otettu erityinen oikeudellinen järjestely, jolla taataan oikeus olla joutumatta alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle vankeusaikana pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa, ei ole vielä osoittanut täyttäneen tehoaan niin laajasti, että oikeuden loukkaamisen vaarasta olisi tullut poikkeuksellista, olisi perusteltua, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin on kiinnostunut olosuhteista, joissa luovutettavaksi vaadittavan henkilön vankeusaika suoritettaisiin (Aranyosi-testin toinen vaihe).

2 Täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle kuuluvan valvonnan laajuus (toinen, kolmas ja neljäs kysymys)

59. Näiden kysymysten lähtökohtana on, että on olemassa vakava vaara perusoikeuskirjan 4 artiklan rikkomisesta, jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin panee eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöön.

60. Unionin tuomioistuin totesi kuitenkin tuomiossa Aranyosi, että tämän vaaran arviointi ei ollut riittävää,³⁹ vaan ”kun tällaisen vaaran olemassaolo on todettu, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on nimittäin tämän jälkeen arvioitava konkreettisesti ja tarkasti, onko olemassa painavia perusteita uskoa, että kyseinen henkilö altistuisi tälle vaaralle pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion vankeusolosuhteiden vuoksi”.⁴⁰

61. On siis välttämätöntä, että sen lisäksi, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin toteaa pidätysmääräyksen antaneen valtion vankiloiden rakenteelliset (yleiset) puutteet toteen näytetyiksi, se tutkii, ”onko käsiteltävän asian olosuhteissa painavia perusteita uskoa, että henkilön luovuttaminen pidätysmääräyksen antaneeseen jäsenvaltioon altistaisi hänet tässä jäsenvaltiossa todelliselle vaaralle joutua – – epäinhimillisen tai halventavan kohtelun kohteeksi”.⁴¹

62. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ottaa tämän perusteen huomioon pyrkiessään tutkimaan, millaiset olisivat ML:n vankeusolosuhteet, ja pyysi tiettyjä lisätietoja tätä tarkoitusta varten.⁴² Korostan, että sen tutkimuksen on rajoitettava koskemaan objektiivisia ja järkeviä tietoja, joita voidaan pyytää konkreettisista ja erityisistä olosuhteista, jotka vaikuttaisivat tähän henkilöön. Tässä vaiheessa ei siis pidä tutkia pidätysmääräyksen antaneen valtion vankilajärjestelmän yleisiä olosuhteita.

63. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele, voidaanko siinä tapauksessa, että on olemassa näyttöä rakenteellisista tai yleisistä puutteista kaikissa tai tietyissä vankiloissa, poissulkea se vaara, joka tästä aiheutuu luovutettavaksi vaadittavan henkilön koskemattomuudelle, jos pidätysmääräyksen antanut valtio on antanut ”yleisen vakuutuksen” siitä, että kyseinen henkilö ei joudu alttiiksi tällaiselle kohtelulle.⁴³

64. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuinkin toteaa, puitepäätökseen ei sisälly tällaisia vakuutteluja. Siinä ei myöskään sallita niiden vaatimista.⁴⁴ Koska pääasian oikeudenkäynnissä on kyse eurooppalaisen pidätysmääräyksen konkreettisesta täytäntöönpanosta eikä pidätysmääräyksen antaneen valtion vankilajärjestelmän laadusta kokonaisuutena, katson, että jos viranomaiset sopivat⁴⁵ siitä, että luovutettavaksi vaadittavan henkilön konkreettisiin vankeusolosuhteisiin ei liity epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tosiasiallista vaaraa, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen ei voi olla antamatta tälle sopimukselle sen ansaitsemaa merkitystä. Koska sillä ilmaistaan virallisesti annettu sitoumus, luovutettavaksi vaadittava henkilö voi vedota siihen pidätysmääräyksen antaneen valtion oikeusviranomaisessa, jos sitoumusta ei noudateta.

a) Vankeusolosuhteiden määrittämiseen tarvittavien tietojen alkuperä

65. Ensin tulee esiin kysymys siitä, mitä tietoja täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin voi tässä tarkoituksessa käyttää, ja erityisesti, miltä viranomaiselta se voi vaatia tai vastaanottaa näitä tietoja.

39 ”Epäinhimillisen tai halventavan kohtelun todellisen vaaran olemassaolon toteaminen pidätysmääräyksen antaneen valtion yleisten vankeusolosuhteiden vuoksi ei voi kuitenkaan sellaisenaan johtaa eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta kieltäytymiseen” (tuomio Aranyosi, 91 kohta).

40 Tuomio Aranyosi, 92 kohta. Kursivointi tässä.

41 Tuomio Aranyosi, 94 kohta.

42 Se noudatti siis tuomion Aranyosi 95 kohtaa: ”Tätä varten mainitun viranomaisen [täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen] on puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan mukaisesti pyydettävä pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion oikeusviranomaista toimittamaan kiireellisesti kaikki tarvittavat lisätiedot niistä olosuhteista, joissa se aikoo pitää kyseistä henkilöä vangittuna tässä jäsenvaltiossa”.

43 Ennakkoratkaisupyynnön 48 kohdan c alakohta. Todellisuudessa se oli pikemminkin erityinen kuin yleinen vakuuttelu, sillä se annettiin nimenomaan ML:n osalta.

44 Eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa voidaan lykätä vain olosuhteissa, joista säädetään puitepäätöksen 5 artiklan mukaisissa erityistapauksissa (tuomio annettu vastaajan poissa ollessa, elinkautinen vapaudenmenetys ja täytäntöönpanosta vastaavan valtion kansalaiset tai asukkaat).

45 Sopimuksen on oltava peräisin vankiloista vastaavalta toimivaltaiselta viranomaiselta, joka ei yleensä ole tuomioistuin, joka antoi langettavan tuomion tai joka antoi eurooppalaisen pidätysmääräyksen.

66. Puitepäätöksen 6 artiklan 1 kohdassa säädetään, että täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lähtökohtaisesti oltava yhteydessä eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaneeseen oikeusviranomaiseen. Vastavuoroisen tunnustamisen peruspilarina on nimenomaan kyseisellä artiklalla käyttöön otettu virkaveljien välinen vuoropuhelu eli vuoropuhelu eurooppalaisen pidätysmääräyksen antavan oikeusviranomaisen ja eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanevan tai vastaanottavan viranomaisen, jonka on pantava määräys täytäntöön, välillä.⁴⁶

67. Puitepäätöksen 7 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä keskusviranomaisen tai useita keskusviranomaisia ”avustamaan toimivaltaisia oikeusviranomaisia”, ja se voi antaa niiden tehtäväksi tämän säännöksen 2 kohdan mukaisesti myös ”eurooppalaisten pidätysmääräysten sekä kaiken muun niihin liittyvän virallisen kirjeenvaihdon lähettämisen ja vastaanottamisen”.⁴⁷

68. Tämä on merkityksellinen seikka, koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma siitä, voiko se arvioidessaan ML:n pidätysolosuhteita Unkarissa ottaa huomioon tietoja, joiden osalta ei ole mahdollista tarkistaa, ovatko ne peräisin pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta itseltään vai onko tämä pyytänyt niitä.⁴⁸

69. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan nämä tiedot on antanut Unkarin oikeusministeriö, mutta se ei ole täsmentänyt, onko se saanut tiedot suoraan vai pidätysmääräyksen antaneen oikeusviranomaisen välityksellä. Jälkimmäisessä tapauksessa ne olisivat loogisesti merkityksellisiä tietoja eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanon kannalta siinä mielessä, että niiden oikeudellinen arvo perustuu siihen, että pidätysmääräyksen antanut tuomioistuin on ne hyväksynyt ja vahvistanut.

70. Pidätysmääräyksen antaneet ja täytäntöönpanosta vastaavat oikeusviranomaiset ovat ainoita *aktiivisia toimijoita* eurooppalaisen pidätysmääräyksen käsittelyssä. Täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen on siis toimitettava tietopyyntönsä pidätysmääräyksen antaneelle viranomaiselle, joka on velvollinen vastaamaan niihin.⁴⁹ Nämä oikeudelliset tehtävät eivät rajoita täysin avustavaa tehtävää, joka voi tarvittaessa olla keskusviranomaisilla, joita jäsenvaltiot voivat nimetä puitepäätöksen 7 artiklan mukaisesti.⁵⁰

71. Näin ollen täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on otettava huomioon tiedot, jotka pidätysmääräyksen antanut viranomaisen on antanut tai jotka pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomaisen on ottanut vastaan ja välittänyt mutta jotka ovat peräisin pidätysmääräyksen antaneen valtion keskusviranomaisilta (tai sen joltain keskusviranomaiselta).

72. Edellä esitettyä on tulkittava siten, että se ei estä sitä, että täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen vetoaa myös mihin tahansa tietoihin, joita se voi kerätä todetakseen ”objektiivisia, luotettavia, tarkkoja ja asianmukaisesti päivitettyjä tietoja”,⁵¹ jotka voivat osoittaa epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tosiasiallisen vaaran.

46 Viittaan ratkaisuehdotukseeni Poltorak (C-452/16 PPU, EU:C:2016:782, 43 kohta).

47 Ibidem, 44–50 kohta, jotka koskevat näiden viranomaisten puhtaasti hallinnollista tehtävää.

48 Ennakkoratkaisupyynnön 59 kohta.

49 Tässä noudatetaan jälleen tuomion Aranyosi 97 kohtaa: ”Puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan mukaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomaisen voi asettaa *pidätysmääräyksen antaneelta jäsenvaltiolta pyydettyjen* lisätietojen saamiselle määräajan. Tämä määräaika on mukautettava käsiteltävään tapaukseen, jotta viimeksi mainitulle viranomaiselle jää riittävästi aikaa kerätä mainitut tiedot, tarvittaessa pyytämällä tätä varten apua pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion keskusviranomaiselta tai joltakin keskusviranomaisista –. Puitepäätöksen 15 artiklan 2 kohdan mukaan mainitussa määräajassa pitää kuitenkin ottaa huomioon tarve noudattaa puitepäätöksen 17 artiklassa vahvistettuja määräaikoja. *Pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomaisen on velvollinen toimittamaan nämä tiedot täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle*”. Kursivointi tässä.

50 Unkarissa tämä on oikeusministeriö, kuten ilmenee Unkarin hallituksen neuvoston pääsihteeristölle 26.4.2004 puitepäätöksen 7 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaisesti osoittamasta tiedonannosta (ST 8929 2004 INIT, 27.4.2004).

51 Tuomio Aranyosi, 89 kohta.

73. Nämä muut tiedot voidaan saada eurooppalaisen pidätysmääräyksen käsittelyä koskevan kansallisen menettelyn aikana luovutettavaksi vaadittavan henkilön tai Saksassa täytäntöönpanosta vastaavana oikeusviranomaisena toimivan syyttäviviranomaisen aloitteesta.⁵² Samalla tavoin kuin näillä keinoilla saatuja tietoja ei voida jättää täysin tietoja pyytäneen tahon suorittaman järkevän arvioinnin ulkopuolelle,⁵³ pidätysmääräyksen antaneen tuomioistuimen – joko suoraan tai sen omien viranomaisten välityksellä – toimittamia tietoja ei voida tutkia muilta kuin niiden alkuperän toteamisen osalta, sillä niiden sisällön osalta on lähtökohtaisesti vallittava vastavuoroisen tunnustamisen perustana oleva luottamus.

b) Vankeusolosuhteiden määrittämiseksi tarvittavien tietojen laajuus

74. Ennakkoratkaisupyynnön mukaan ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei saanut asettamassaan määräajassa kaikkia pyytämiään tietoja.⁵⁴ On siis tutkittava, mitä seurauksia voi olla tällä pidätysmääräyksen antaneen oikeusviraston toimenpiteellä (laiminlyönnillä).

75. Ennen kuin otan kantaa näihin seurauksiin, on vielä korostettava, että tietopyyntö on rajoitettava koskemaan vain kussakin tapauksessa välttämättömiä tietoja. Pyydetyillä tiedoilla pyritään selvittämään, onko olemassa todellinen vaara siitä, että luovutettavaksi pyydetty henkilö joutuu alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle. Pyyntöä ei pitäisi laajentaa muihin kysymyksiin, mukaan lukien rangaistuslaitoksia koskevat kysymykset, joilla ei olisi tarkasti arvioiden mitään yhteyttä tähän erityiseen vaaraan ja jotka liittyisivät enemmän tai vähemmän hyvinvointiin vankiloissa.

76. Täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle osoittamista lukuisista kysymyksistä muutamissa mennään selvästi pidemmälle kuin olisi tarpeen arvioitaessa epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaaraa. Esimerkiksi kysymyksissä, jotka koskevat mahdollisuutta tupakoida, sitä, kuka pesee vankien vaatteet, tai kaltereiden tai ristikoiden asentamista sellien ikkunoihin,⁵⁵ mennään mielestäni pidemmälle kuin on välttämätöntä, jotta voidaan todeta, onko tällainen vaara olemassa.

77. Samalla tavoin pyydetyt tiedot eivät mielestäni voi liittyä kaikkiin pidätysmääräyksen antaneen jäsenvaltion rangaistuslaitoksiin vaan yksinomaan siihen, johon luovutettavaksi vaadittu on määrä ottaa.

52 Saksan hallituksen neuvoston pääsihteeristölle 7.8.2006 toimittaman muistion (ST 12509 2006 INIT, 7.9.2006) mukaan "[puitepäätöksen] 6 artiklassa tarkoitettuja toimivaltaisia oikeusviranomaisia ovat liittovaltion ja osavaltioiden (Länder) oikeusministeriöt. Osavaltiot ovat yleisesti siirtäneet puitepäätökseen – perustuvan niille esitettävien pidätysmääräysten hyväksymiseen (6 artiklan 2 kohta) liittyvän toimivaltansa käytön osavaltioiden syyttäviviranomaisille". Tietävästi tätä tiedonantoa ei ole muutettu unionin tuomioistuimen 10.11.2016 antaman tuomion Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861) jälkeen, ja siinä todettiin, että Liettuan oikeusministeriötä ei voida pitää puitepäätöksen 6 artiklassa tarkoitettuna oikeusviranomaisena.

53 Ennakkoratkaisua nyt käsiteltävässä asiassa pyytänyt tuomioistuinkin omaksuu tiettyssä määrin täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen tehtävän edellisessä alaviitteessä esitetystä huolimatta, sillä se puuttuu asiaan eurooppalaisen pidätysmääräyksen hyväksymisvaiheessa IRG:n 29 ja 32 §:n nojalla (ennakkoratkaisupyynnön 17 kohta). Kahden päällekkäisen viranomaisen olemassaolo näyttäisi perustuvan samoihin periaatteisiin kuin sovelletaan luovuttamiseen. Kuten todettiin 31.3.2009 päivätyssä tiedonannossa, jonka neuvosto toimitti jäsenvaltioille sen jälkeen, kun oli käyty neljäs arviointikierron, joka koski eurooppalaisen pidätysmääräyksen käytännön soveltamista, tätä alaa koskevat IRG:n säännökset eivät vuonna 2006 tehtyjen muutosten jälkeenkään "edistä sen ymmärtämistä, että luovuttaminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella ei ole pelkästään yksi hieman erilainen perinteisen luovuttamisen muoto vaan uusi oikeusavun muoto, joka perustuu täysin erilaisiin periaatteisiin –. Tässä tilanteessa asiantuntijat katsovat, että on olemassa se vaara, että [Saksan] oikeusviranomaiset soveltavat luovuttamista koskevaa lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä –". (ST 7058 2009 REV 2, 31.3.2009, *Evaluation report on the fourth round of mutual evaluations "The practical application of the European arrest warrant and corresponding surrender procedures between Member States", report on Germany*, s. 35).

54 Unkarin hallitus arvostelee huomautuskirjelmänsä 21 kohdassa ennakkoratkaisua esittänyttä tuomioistuinta siitä, ettei tämä ole odottanut sen vastausta.

55 Ennakkoratkaisupyynnön 10 kohta. Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 8.

78. Olen tästä yksityiskohdasta samaa mieltä komission kanssa⁵⁶ ja tulkitsen asiaa kuten Saksan hallitus,⁵⁷ jonka näkemyksen omaksui istunnossa suurin osa väliintulijoina olleista hallituksista ja jonka mukaan tutkimuksen pitäisi rajoittua koskemaan vain luovutuksen *ennakoitavissa olevia vaikutuksia*, jotka täytäntöönpanosta vastaava valtio on voinut tietää tai sen olisi pitänyt tietää täytäntöönpanohetkellä. Katson tämän olevan järkevä peruste, joka liittyy lisäksi täytäntöönpanosta vastaavan valtion vastuuta koskevaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön.⁵⁸

79. Tästä näkökulmasta *ennakoitavissa oleva* koskee sekä vankilaa, johon luovutettavaksi vaadittu henkilö otetaan luovutuksen jälkeen, että vankilaa, johon hänet viedään vankeuden loppuajaksi.⁵⁹ Muut vankilat, joihin hänet saatettaisiin tulevaisuudessa siirtää vapaudenmenetyksen sisältävän tuomion täytäntöönpanon kuluessa,⁶⁰ eivät kuulu ennakoitavissa oleviin vaikutuksiin, joita täytäntöönpanosta vastaavan valtion voidaan edellyttää tietävän.

c) Vaikutukset, joita aiheutuu siitä, että pidätysmääräyksen antanut tuomioistuin ei ole vastannut täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen tietopyyntöihin

80. Jos vastaanotetut tai vastaanottamatta jääneet tiedot olisivat merkityksellisiä, jotta voidaan poissulkea epäinhimillisen tai halventavan kohtelun mahdollisuus, lojaalia ja ripeää yhteistyötä niiden yhteisten intressien hoidossa koskevan velvollisuuden on johdettava siihen, että eurooppalaisen pidätysmääräyksen antavan tuomioistuimen on annettava täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle kaikki sen pyytämät tiedot.

81. Jos täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen on edelleen epävarma asiasta lisätietojen puuttumisen vuoksi eli – toistettakoon tämä – lisätiedot ovat välttämättömiä, jotta se voi muodostaa kantansa, se voi lykätä lopullista päätöstään. Sanon *lykätä päätöstä* eikä *kieltäytyä täytäntöönpanosta*, koska tuomiolla Aranyosi vakiinnutettuun oikeuskäytäntöön ei sisälly väistämättä se, että mikäli todetaan perusoikeuskirjan 4 artiklan rikkomisen vaara, joka ei ole yleinen ja abstrakti vaan konkreettinen ja henkilökohtainen, täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomainen olisi kieltäydyttävä luovuttamasta luovutettavaksi vaadittavaa henkilöä.

82. Unionin tuomioistuin on näet todennut, että mikäli täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa toimitettujen tietojen valossa, ”että eurooppalaisen pidätysmääräyksen kohteena olevaa henkilöä koskee todellinen vaara – epäinhimillisestä tai halventavasta kohtelusta, *määräyksen täytäntöönpanoa on lykättävä mutta sitä ei saa evätä*”.⁶¹

⁵⁶ Sen huomautuskirjelmän 14–19 kohta.

⁵⁷ Sen huomautuskirjelmän 19 ja 20 kohta, jossa toistetaan Alankomaiden hallituksen asiassa Aranyosi II (määräys 15.11.2017, Aranyosi, C-496/16, ei julkaistu, EU:C:2017:866) esittämiä näkemyksiä.

⁵⁸ Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 30.10.1991, Vilvarajah ym. v. Yhdistynyt kuningaskunta (kantat nro 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 ja 13448/87, CE:ECHR:1991:1030JUD001316387) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 4.2.2005, Mamatkulov y Askarov v. Turkki (kantat nro 46827/99 ja 46951/99, CE:ECHR:2005:0204JUD004682799).

⁵⁹ Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää, että Unkarin oikeusministeriön mukaan ML ”otettaisiin ensin luovutusmenettelyn ajaksi pääkaupungin Budapestin rangaistuslaitokseen ja siirrettäisiin tämän jälkeen alueelliseen rangaistuslaitokseen Szombathelyyn”. Se lisää, että ”käytettävissä olleiden tietojen perusteella” jaosto oli jo 9.1.2018 päättänyt, että sillä ei ollut varautua siltä osin kuin kyseessä oli ”rangaistuksen täytäntöönpano Szombathelyn rangaistuslaitoksessa” (ennakkoratkaisupyynnön, 9 ja 10 kohta). Jos näin on, ongelma koskee rajoitettua pidätysaikaa Budapestin vankilassa.

⁶⁰ Tekijät, joiden perusteella vanki määrätään tiettyyn vankilaan, ovat hyvin erilaisia (edistys rangaistuksen suorittamisessa, henkilökohtainen tilanne ja perhetilanne, kohtelu vankilassa jne.) ja hankalasti etukäteen arvioitavissa.

⁶¹ Tuomio Aranyosi, 98 kohta. Kursivointi tässä.

83. Tässä tapauksessa on ennen kaikkea tärkeää taata luovutettavaksi vaadittavan henkilön oikeus vapauteen (perusoikeuskirjan 6 artikla), jos hän on pidätettynä eurooppalaisen pidätysmääräyksen perusteella.⁶² Vapautta koskevan oikeuden hyväksi toteutettavilla toimenpiteillä ei saa kuitenkaan haitata eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanoa niin kauan kuin siitä ei ole tehty lopullista päätöstä.⁶³

84. Unionin tuomioistuin lisää, että ”jos vaaran olemassaoloa ei voida kohtuullisessa määräajassa sulkea pois, tämän viranomaisen on päätettävä, onko luovuttamismenettely lopetettava”.⁶⁴ Katson siis, että menettely ei lopu automaattisesti tämän vaaran toteamisen jälkeen, vaan täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi käyttää aikaa pohtiakseen, onko sitä pidettävä lopetettuna. Kun unionin tuomioistuin on käyttänyt ilmaisua ”luovuttamismenettelyn *lopettaminen*” eikä ”eurooppalaisen pidätysmääräyksen *epääminen* tai *täytäntöönpanematta jättäminen*”, se on tietyllä tavoin siirtänyt vastuun menettelyn jatkamisesta pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle, joka ei vastaa lisätietopyyntöihin.

85. Jos vaaran olemassaoloa ei ole kyetty poissulkemaan, koska pidätysmääräyksen antanut tuomioistuin ei ole vastannut täytäntöönpanosta vastaavan tuomioistuimen tietopyyntöön, viimeksi mainittu voi kääntyä kyseisen oikeusviranomaisen puoleen ja ilmoittaa, ettei se näissä olosuhteissa jatka luovuttamismenettelyä.

86. Ennen kuin täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen päättää, että se ei jatka luovuttamismenettelyä, sen on siis arvioitava, voiko se saatavilla olevien tietojen perusteella sulkea pois epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaaran a) vankilassa, johon luovutettavaksi vaadittava henkilö Unkarin viranomaisten mukaan otettaisiin välittömästi hänen luovuttamisensa jälkeen, ja b) vankilassa, johon hänet todennäköisesti siirretään suorittamaan rangaistusta, jota varten häntä vaaditaan luovutettavaksi.

87. Tätä arviointia ei voida kuitenkaan laajentaa koskemaan muita kuin niitä olosuhteita, jotka ovat tarkasti arvioiden välttämättömiä, jotta voidaan poissulkea epäinhimillisen tai halventavan kohtelun vaara, mitä ei voida tunnistaa automaattisesti rangaistuslaitoksen parempien tai heikompien mukavuuksien perusteella.

62 Unionin tuomioistuin korostaa, että ”täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on tältä osin noudatettava perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdassa määrättyä oikeasuhteisuutta koskevaa vaatimusta kaikkien siinä tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien rajoittamisessa. Eurooppalaisen pidätysmääräyksen antaminen ei nimittäin voi oikeuttaa pitämään kyseistä henkilöä säilössä ilman mitään ajallista rajoitusta” (tuomio Aranyosi, 101 kohta).

63 Jos ”täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen toteaa – –, että sen on lopetettava etsityn henkilön säilössä pitäminen, sen on joka tapauksessa puitepäätöksen 12 artiklan ja 17 artiklan 5 kohdan mukaisesti päätettävä tämän henkilön väliaikaisen vapauttamisen yhteydessä kaikista toimenpiteistä, jotka se arvioi tarpeelliseksi hänen pakenemisensa estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että *tarvittavat aineelliset edellytykset henkilön tosiasialliselle luovuttamiselle täyttyvät edelleen* niin kauan kuin lopullista päätöstä eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta ei ole tehty” (tuomio Aranyosi, 102 kohta, kursivointi tässä).

64 Tuomio Aranyosi, 104 kohdan loppuosa.

V Ratkaisuehdotus

88. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremenin kysymyksiin seuraavasti:

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS 1 artiklan 3 kohtaa, 5 artiklaa ja 6 artiklan 1 kohtaa, sellaisena kuin kyseinen puitepäätös on muutettuna 26.2.2009 tehdyllä neuvoston puitepäätöksellä 2009/299/YOS, luettuna yhdessä 7.12.2000 laaditun Euroopan unionin perusoikeuskirjan 4 artiklan kanssa, on tulkittava seuraavasti:

- 1) Se, että on olemassa kansallisia oikeussuojakeinoja, joilla taataan käytännössä tehokkaalla tavalla suoja oikeudelle olla joutumatta alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle vankeusolosuhteissa, on erityisen merkityksellinen tekijä, jonka perusteella voidaan poissulkea vaara joutua alttiiksi tällaiselle kohtelulle tiettyjä ryhmiä tai tiettyjä vankiloita koskevien rakenteellisten tai yleisten puutteiden vuoksi.
- 2) Pääasian menettelyn kohteena olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa on mahdollista, että äskettäin käyttöön otettu erityinen oikeudellinen järjestely, jolla taataan oikeus olla joutumatta alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle vankeusolosuhteiden vuoksi pidätysmääräyksen antaneessa valtiossa, ei ole vielä osoittanut täyttä tehoaan niin laajasti, että oikeuden loukkaamisen vaarasta olisi tullut poikkeuksellista, on perusteltua, että täytäntöönpanosta vastaava tuomioistuin on kiinnostunut olosuhteista, joissa luovutettavaksi vaadittavan henkilön vankeusaika suoritettaisiin.
- 3) Täytäntöönpanosta vastaavan oikeusviranomaisen on lisäksi arvioitava erityisen merkityksellisenä tekijänä vakuuttelua, jonka pidätysmääräyksen antaneen valtion toimivaltainen hallinnollinen viranomainen tai oikeusviranomainen on mahdollisesti antanut ja jolla se sitoutuu siihen, että luovutettavaksi vaadittava henkilö ei joudu alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle vankeutensa aikana. Koska tällä vakuuttelulla ilmaistaan virallisesti annettu sitoumus, siihen voidaan vedota pidätysmääräyksen antaneen valtion oikeusviranomaisessa, jos sitoumusta ei noudateta.
- 4) Tiedot, joilla on merkitystä arvioitaessa, onko luovutettavaksi vaadittava henkilö vaarassa joutua alttiiksi epäinhimilliselle tai halventavalle kohtelulle erityisten vankeusolosuhteidensa vuoksi, on lähtökohtaisesti kerättävä ja vastaanotettava pidätysmääräyksen antaneelta oikeusviranomaiselta. Oikeusviranomaisen hyväksymät tai vahvistamat tiedot on asetettava etusijalle arvioinnissa, jonka tekeminen kuuluu täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle.
- 5) Vankiloihin, joista on hankittava lisätietoja, kuuluvat vankilat, johon luovutettavaksi vaadittava henkilö todennäköisesti vangitaan suorittamaan hänelle langetettua rangaistusta.
- 6) Jos pidätysmääräyksen antanut oikeusviranomainen ei toimita täytäntöönpanosta vastaavalle oikeusviranomaiselle tämän puitepäätöksen 2002/584/YOS 15 artiklan 2 kohdan nojalla pyytämiä tietoja, täytäntöönpanosta vastaava oikeusviranomainen voi ilmoittaa pidätysmääräyksen antaneelle oikeusviranomaiselle, että se ei jatka luovuttamismenettelyä.